

УДК 37.032:614.23

DOI 10.26697/9786177089000.2017.141

© Циганков О. В., Лугаєва Т. В., 2017

Циганков Олександр Васильович

Харківський національний медичний університет

Лугаєва Тетяна Василівна

Харківський національний фармацевтичний університет

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

У статті висвітлено особливості упровадження особистісно орієнтованого навчання при підготовці лікарів на прикладі викладання дисципліни «Нейрохірургія» на базі Харківського національного медичного університету. Методами дослідження були обрані: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури та історико-педагогічних джерел, вивчення передового педагогічного досвіду, метод історичної актуалізації. Констатовано, що упровадження особистісно орієнтованого навчання при викладанні дисципліни «Нейрохірургія» позитивно впливає на різні сфери розвитку особистості майбутнього лікаря, сприяє активізації засвоєння навчального матеріалу, забезпечує високий рівень комунікативної діяльності, формує колективні навички співпраці. Установлено, що педагогічними умовами упровадження особистісно орієнтованого навчання при викладанні дисципліни «Нейрохірургія» є: формування готовності викладачів до упровадження освітніх інновацій; створення на кафедрі нейрохірургії цілісного культурно-освітнього простору; використання особистісно зорієнтованих форм та методів навчання.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, педагогічна діяльність, науковець, Слобожанщина, нейрохірургія.

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. орієнтує освітян на проєктування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості [5]. Обрана стратегія актуалізує необхідність вивчення особливостей упровадження особистісно орієнтованого навчання, зокрема при підготовці лікарів.

Аналіз публікацій (виділення невирішених проблем). Низка сучасних дослідників у своїх публікаціях висвітлювала сутність, основні принципи особистісно орієнтованого навчання та важливі

аспекти його упровадження в вищих навчальних закладах (І. Бех, А. Бойко, В. Давидов, І. Зимня, Г. Костюк, О. Киричук, С. Наход, О. Пехота, С. Подмазін, В. Рибалка, В. Серіков, І. Якиманська та ін.). Окремі наукові розвідки сучасних освітян пов'язані з дослідженням особливостей забезпечення особистісно орієнтованого виховання та навчання при підготовці фахівців галузі охорони здоров'я (Л. Груша, Т. Лутаєва, Л. Кайдалова та ін.). Однак проблема підготовки лікарів у контексті упровадження особистісно орієнтованого навчання при викладанні окремих навчальних дисциплін потребує подальшого наукового пошуку.

Мета даних матеріалів – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та педагогічного досвіду висвітлити особливості упровадження особистісно орієнтованого навчання при підготовці лікарів на прикладі викладання навчальної дисципліни «Нейрохірургія» на базі Харківського національного медичного університету (ХНМУ).

Вивчення концептуальних засад особистісно орієнтованого навчання, відбитих у дослідженнях психолого-педагогічного спрямування, дозволяє стверджувати: найвищою цінністю у процесі такого навчання є людина [2; 3; 7; 8]. Відтак, утілюючи особистісно орієнтоване навчання в умовах вищого медичного навчального закладу (ВМНЗ), викладачі повинні усвідомлювати положення нової освітньої парадигми, вибудовувати свою діяльність на базі принципу гуманізації навчання, сприяючи розвитку здібностей студентів.

Наш досвід свідчить, що дієвою умовою підготовки викладачів ВМНЗ до упровадження особистісно орієнтованого навчання є аналіз ними педагогічної спадщини відомих науковців-медиків. Так, під час проведення науково-методичних семінарів на кафедрі нейрохірургії ХНМУ обговорювалися поради хірурга імперської доби В. Грубе, окреслені ним з метою ефективної організації педагогічної діяльності осіб, які здійснювали клінічне викладання. Актуалізуючи окремі положення публікацій В. Грубе в умовах сьогодення й спираючись на наукові розвідки сучасних учених [4], доповідачі звертали увагу на доцільність реалізації рекомендацій науковця-медика Слобожанщини в контексті формування особистісно орієнтованого середовища ВМНЗ. На наш погляд, для пошуку шляхів формування гуманістично спрямованої генерації лікарів, здатної виявляти особистісно орієнтовані професійні, творчі якості, увагу сучасного викладача слід звернути на такі поради В. Грубе:

- необхідно розвивати самостійність тих, хто навчається, у розпізнаванні і лікуванні хвороб; слід піклуватися про постійні вправи слухачів у формулюванні суджень, а не про наповнення їх пам'яті фактами; кожний клінічний випадок повинен бути ретельно

розглянутий і повинні бути зроблені висновки для майбутньої практики;

- клінічний викладач повинен надавати приклад слухачам для наслідування. Він повинен демонструвати старанність і постійну діяльність, виявляти любов до самої науки і бажання розвинути в своїх слухачах знання і вміння. Викладач мусить бути більш, ніж будь-коли техніком, тобто володіти якостями, які формуються ретельними вправами;

- цитуючи вислів Гіппократа «*Ars longa, vita brevis, experientia fallax, iudicium difficile*» («Життя коротке, мистецтво [медицини] вічне; досвід обманливий, а рішення важке»), викладач має нагадувати собі в клініці – яким мусить бути клінічне викладання [1].

Установлено, що аналіз педагогічної діяльності прогресивних науковців-медиків минулих часів, які спиралися при підготовці майбутніх медичних працівників на основні дидактичні принципи (зокрема, індивідуального підходу, спільної діяльності викладача і студента у навчальному процесі та ін.) сприяє формуванню мотиваційної та змістової готовності викладачів ВМНЗ до упровадження особистісно орієнтованого навчання.

Зауважимо, що за умов упровадження особистісно орієнтованого навчання, головною діючою силою педагогічного процесу виступає учіння, тобто активність студентів. Основне завдання викладача полягає у намаганні навчити студентів самостійно міркувати, бути ініціативними в набутті нових знань, тобто створювати умови для пізнання в результаті власного пошуку.

Вважаємо, що важливою умовою упровадження особистісно орієнтованого навчання при викладанні дисципліни «Нейрохірургія» на базі *ХНМУ є розбудова культурно-освітнього середовища на кафедрі нейрохірургії*. З метою створення ситуації успіху для студентів систематично проводяться комп'ютерні тренінги у методичному кабінеті кафедри, на базі якого студенти також залучаються до самостійного вивчення тестових завдань.

Для мотивації студентів до навчання доцільним виявилось вивчення суб'єктного досвіду студентів (за допомогою бесід, анкетування, спостереження, вивчення студентських портфоліо); виокремлення цінностей та еталонів лікарської діяльності в змісті навчальної дисципліни; організація «Дня нейрохірурга» на базі нейрохірургічної клініки обласної клінічної лікарні.

Аналіз передового педагогічного досвіду дозволяє вважати дієвим при викладанні «Нейрохірургії» упровадження особистісно орієнтованих форм та методів навчання. Серед них: індивідуальні консультації, лекції прес-конференції, бінарні лекції, практичні заняття з елементами тренінгу, супервізії. У контексті підготовки фахівця

Збірник наукових статей

дослідники визначають супервізію як спосіб підтримки майбутніх медиків, що дозволяє їм сфокусованим поглядом подивитися на свої труднощі у роботі з пацієнтами, а також проконсультуватися з більш досвідченим професіоналом [6]. Викладачі ХНМУ при викладанні «Нейрохірургії», надають студентам засобом супервізії можливість залучатися до проведення клінічних розборів, консультацій хворих у міжобласному спеціалізованому нейрохірургічному центрі.

Урахування вихідних положень особистісно орієнтованого навчання щодо принципу варіативності, необхідності створення умов для саморозвитку того, хто навчається [3], обумовлює особливості організації самостійної роботи студентів. Наш досвід свідчить, що використання різноманітних засобів навчання сприяє реалізації індивідуального, диференційованого підходу. Так, розробка навчально-методичних матеріалів (опорні конспекти лекцій; кейси, що містять фрагменти навчальних відеофільмів із класичних й оригінальних оперативних втручань) надає студентові можливості вибору варіантів організації власного процесу учіння. Важливо передбачити вирішення майбутніми лікарями завдань різного рівня складності. Зокрема, специфіка частково-пошукових, творчих завдань дозволяє формувати якості професійного мислення: системність, диференційованість, інтегрованість. Ці якості стають підґрунтям формування прогностичних умінь медичного працівника.

Висновки. Наш досвід свідчить, що упровадження особистісно орієнтованого навчання позитивно впливає на різні сфери розвитку особистості майбутнього лікаря, сприяє активізації засвоєння навчального матеріалу, забезпечує високий рівень комунікативної діяльності, формує колективні навички співпраці.

Проаналізувавши низку наукової та методичної літератури, педагогічний досвід підготовки лікарів, ми дійшли висновків, що упровадження особистісно орієнтованого навчання при викладанні дисципліни «Нейрохірургія» передбачає формування готовності викладачів до втілення освітніх інновацій; створення на кафедрі нейрохірургії цілісного культурно-освітнього простору, в якому виховується особистість та професійний фахівець; використання особистісно зорієнтованих форм та методів навчання.

Література

1. Грубе В. Ф. О современном клиническом преподавании хирургии : речь, написанная для произнесения в торжественном собрании Императ. Харьк. ун-та. 17 янв. 1864 г. / В. Ф. Грубе. – Х. : Универс. тип., 1864. – 37 с.

2. Груша Л. О. Особистісно орієнтоване навчання та виховання у вищих медичних навчальних закладах / Л. О. Груша // Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 1. – С. 111-114.

3. Кайдалова Л. Г. Теоретичні та методичні аспекти особистісно орієнтованого навчання / Л. Г. Кайдалова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. – Х. : Харк. держ. акад. дизайну і мистецтва, 2008. – № 3. – С. 74-77.

4. Лутаєва, Т. В. Педагогічні цінності харківських освітян – фундаторів медичної та фармацевтичної освіти в Україні (друга пол. XIX – початок XX ст.) / Т. В. Лутаєва // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. № 79. – С. 87-93.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.meduniv.lviv.ua/files>.

6. Наход С. А. Формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів засобами інтерактивних технологій : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. н. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Дніпропетровськ, 2015. – 98 с.

7. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – 2-е вид., доповн. та перероб. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.

8. Lutaieva T. Pedagogical conditions Of implementation of personality oriented education in teaching discipline «Psychiatry and narcology» / T. Lutaieva, N. Georgiyevska // Topical issues of new drugs development : abstracts of XXIII International Scientific And Practical Conference Of Young Scientists And Student (April 21, 2016). In 2 vol. – Vol. 2. – Kh. : Publishing Office NUPh, 2016. – P. 371-372.

Александр Циганков. Татьяна Лутаева. Личностно ориентированное обучение будущих врачей.

В статье освещены особенности внедрения личностно ориентированного обучения при подготовке врачей на примере преподавания дисциплины «Нейрохирургия» на базе Харьковского национального медицинского университета. Методами исследования были выбраны: теоретический анализ психолого-педагогической литературы и историко-педагогических источников, изучение передового педагогического опыта, метод исторической актуализации. Констатируется, что внедрение личностно ориентированного обучения при преподавании дисциплины «Нейрохирургия» положительно влияет на развитие личности будущего врача, способствует активизации усвоения учебного материала, обеспечивает высокий уровень коммуникативной

деятельности, формирует коллективные навыки сотрудничества. Установлено, что педагогическими условиями внедрения личностно ориентированного обучения при преподавании дисциплины «Нейрохирургия» являются: формирование готовности преподавателей к внедрению образовательных инноваций; создание на кафедре нейрохирургии целостного культурно-образовательного пространства; использование личностно ориентированных форм и методов обучения.

Ключевые слова: личностно ориентированное обучение, педагогическая деятельность, ученый, Слобожанщина, нейрохирургия.

Olexander Cigankov, Tetiana Lutaieva. Personally-oriented training of future doctors.

The article highlights the peculiarities of the introduction of personally oriented training in the preparation of doctors on the example of teaching the discipline «Neurosurgery» on the basis of the Kharkiv National Medical University. The author uses general theoretical, historical retrospective research methods, as well as the historical actualization. It is proven that the introduction of personality-oriented education in the teaching of the discipline «Neurosurgery» positively influences on various areas of development of the personality of the future doctor, promotes the mastery of the learning material, provides a high level of communicative activity, forms the collective skills of cooperation. It was established that among pedagogical conditions for the introduction of personally oriented learning in the teaching of the educational discipline «Neurosurgery» are: formation of teachers' readiness for introduction of educational innovations; creation of a holistic cultural and educational space at the Department of Neurosurgery; using of personality-oriented forms and teaching methods.

Keywords: *personality-oriented education, educational activities, scholar, Slobozhanschyna, Neurosurgery.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 25.10.2017

Інформація про авторів:

Циганков Олександр Васильович – кандидат медичних наук, доцент, Харківський національний медичний університет.

Лутаєва Тетяна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, Харківський національний фармацевтичний університет.